

ЕПИСКОП СИЛЬВЕСТР
Лубенський та Миргородський

ЦЕРКОВНИЙ УСТРІЙ
В У К Р А І Н І

НОВИЙ УЛЬМ

1 9 4 6

ЄПИСКОП СИЛЬВЕСТР
Лубенський та Миргородський

ЄПИСКОП СИЛЬВЕСТР
Лубенський та Миргородський

Церковний Устрій
в У к р а ї н і

НОВИЙ УЛЬМ
1 9 4 6

На пошану пам'яті перших борців
за незалежність (автокефальність)
Української Православної Церкви в
XX столітті.

Список СИЛЬВЕСТР.

ВІД АВТОРА

Потреба часу спричинилася до складення поданої тут праці. Зміст її вимагав би докладнішого опрацювання на протязі довшого часу, але нагальність справи та брак відповідних матеріалів, в умовах еміграційного життя, не дозволили задовольнити згадані вимоги. Тому весь нарис, а зокрема проект статуту Української Православної Церкви, опрацьовано лише в його першому наближенні та видано виключно для вузького кола організаторів Української Православної Церкви.

В праці своїй автор взяв під увагу наведену в кінці літературу, досвід півторарічної своєї пастирської діяльності, та дружні поради духовних і світських кіл українського громадянства.

При складанні проекту статуту Української Православної Церкви авторові допомагали своїм досвідом та знанням справи:

Члени статутової Комісії при Св. Синоді Української Автокефальної Православної Церкви;

Високопреосвященний Палладій, Архієпископ
Краківсько-Лемківський та Львівський;

Протопресвітер о. О. Чубук-Подільський,

Представники Української Церковної Ради в Варшаві
Плк. М. Садовський, плк. О. Вишнівський, інж. П. Нес-
теренко, інж. М. Деревянко, дирек. В. Сухенко, плк.
В. Мазюкевич та інж. Л. Бижовський.

Представник Волинської Церковної Ради Н. Кибалюк;

Представник Рівенської Церковної Ради адв.
І. Корноухів;

Представник Ковельської Церковної Ради др.
М. Пирогів.

Всім згаданим установам та особам автор вважає для себе милим обов'язком скласти щиро подяку за їх дружню співпрацю, сподіваючись надалі в такий же спосіб опрацювати докладніше підтему в виданні, призначеному для всього побожного українського громадянства.

А В Т О Р .

В С Т У П

I

З апостольських часів організація Церкви приймає крайовий характер. Вже навіть в апостольську добу бачимо територіальний розподіл церков (II Кор. I, I). Апостольські правила стверджують окремішність крайових церков (прав. 34), кажучи: «Єпископам кожного народу належить знати першого серед них і визнавати його за голову». В первісні часи на чолі єпископату місцевої національної церкви стоїть єпископ головного міста.

На початку християнської історії єпископи головних міст зветься просто «першими» (апост. прав. 34). З часів Першого Вселенського Собору єпископів головних міст називають вже митрополитами, і ця назва залишається й до наших днів.

На першому Вселенському Соборі встановлено поділ церков відповідно до адміністративно-державного поділу. Залежно від цього правило Антіохійського Собору зобов'язує, щоб єпископи знали свого митрополита своєї адміністративної одиниці, що, переважно, межами своїми сходиться з етнічними межами. Отже, поруч з національним принципом входить до вжитку державно-адміністративний поділ.

З розвитком церковного життя окремі церкви об'єднуються в групи по кілька єпископатів з назвою митрополії.

З IV століття виникає нова інстанція церковного управління, що об'єднує в собі по кілька митрополій. Така церковна одиниця має назву патріархату, що ко-

ристується незалежністю (автокефалією), як раніше користувалися окремі митрополії в час самостійного існування в межах державно-адміністративних одиниць.

II

Перейдемо до нашої дійсності. На світанку української історії спочило на Україні благословення Св. Апостола Андрея Первозванного. Те благословення стає підвалиною Української Православної Церкви, яка з перших часів своєї організації складає одну Митрополію. На чолі її стояв Митрополит всієї України.

З розселенням українців та зі збільшенням населення у нас тепер не одна митрополія, а більше десятка (див. Адміністративний устрій), що мають підлягати Всеукраїнському Патріярхові, який мешкатиме в володарському місті Києві.

В паралель з розвитком церковно-адміністративних форм в перші християнські віки й тепер народні жадання в тому напрямі завершуються правно-державним актом Директорії Української Народньої Республіки: 1 січня 1919р. видано закон про вищий уряд Української Автокефальної Православної Церкви.

В § 6 цього закону говориться, що «Українська Автокефальна Церква з її Синодом і духовною ієрархією ні в якій залежності від Всеросійського Патріярха не стоїть»

Закон Директорії, стоїть у згоді з § 17-м IV Вселенського Собору, де говориться, що «адміністративний церковний розподіл слідує за розподілом державним». Державна влада оголосила незалежність України, а в Церкві стала автокефальність.

Жовтневий Всеукраїнський Церковний Собор 1921 р. гасло автокефальности та соборноправности ввів у практичну дію й широко популяризував його серед найширших кругів українського побожного громадянства.

Канонічна ієрархія 1942 р., що повстала з благословення Блаженнішого Діонісія Митрополита Авток. Правосл. Церкви в Генеральній Губернії, зустріла на звільнених українських землях те гасло незавмерлим, а досить живим і діючим.

Соборноправність і автокефальність положені в основу статуту Української Автокефальної Православної Церкви. Єпископату застережено повні права й авторитет в питаннях віри та церковности. Питання освіти й виховання ставляться як проблеми, щоб над ними могли громадяни поміркувати й подати свої зауваження в час реального здійснення їх на практиці.

Питання церковно-адміністративного устрою також стають вперше перед українськими свідомими колами. Організація митрополій, архиепископій, єпископій та вікаріятів для української людности по всіх усядах стає вперше перед очі, як практичне обслуговування релігійних потреб українського народу по всіх місцях його розселення.

Єпископу, що буде покликаний на Голову Української Православної Церкви, належатиме титул: «Святіший Патріярх Української Православної Церкви, Митрополит Київський і Галицький, Архиепископ Таврійсько-Чорноморський і Січеславський та священноархимандрит Києво-Печерської Лаври». Узаконити цей титул має перший Елекційний Церковний Собор.

ПРОЕКТ

СТАТУТ

СВ. УКРАЇНСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ

I.

ЗАГАЛЬНІ ПОСТАНОВИ.

§ 1.

Св. Українська Православна Церква є частина Єдиної, Святої Соборної і Апостольської Церкви, Головою якої є Господь наш Ісус Христос.

§ 2.

Св. Українська Православна Церква є незалежна (автокефальна), дотримує єдність догматичну та канонічну зо всіма православними незалежними (автокефальними) Церквами, рівна в правах із ними в своєму устрої й управлінні згідно св. канонів (I, 6, 7; VI, 36).

§ 3.

В своєму внутрішньому житті Українська Православна Церква користується повною свободою управління в межах державного праводавства та цього Статуту.

§ 4.

До складу Української Православної Церкви належать усі громадяни, що визнають православну віру, підлягають ієрархії Української Православної Церкви та приймають усе те, що приймає та додержує Св. Вселенська Східня Православна Церква.

§ 5.

Українська Православна Церква провадить своє життя на основі: 1) слова Божого, поданого в св. Письмі; 2) св. Передання (традиції), до якого належать: а) правила св. Апостолів, б) правила 7 вселенських та 10 помісних соборів, визнаних св. Вселенською Східною Православною Церквою; в) канонічні приписи свв. Отців, визнані (IV-1, VI-2, VII-1) вселенськими соборами; г) Церковні Установи Української Православної Церкви щодо богослужбового порядку та чернечого життя.

§ 6.

Згідно з словом Божим (Діян. Ап. II-47; V-14) і церковної традиції, та на підставі її приписів Українська Православна Церква має право й обов'язок приймати на своє лоно усіх тих, що до неї звертаються та в ній шукають спасіння.

§ 7.

На основі церковних канонів та згідно з основними законами держави Українська Православна Церква провадить через свої органи справи релігійні, церковно-освітні, культурні, благодійні тощо.

Примітка: 1. При наданні церковним установам чи особам державних прав, зв'язаних з видатками з державної скарбниці, здійснення державних приписів відбувається в порозумінні з церковною владою.

Примітка: 2. Нові закони, постанови та розпорядження державної влади, що стосуються справ Церкви, здійснюються в порозумінні державних чинників з церковним керівництвом.

§ 8.

Розпорядження майном, що ним володіє церква, і контроль над ним, належить до компетенції відповідних, зазначених у цьому статуті, церковних органів.

§ 9.

В богослужбах, науці, проповіді та зносинах вживається українська мова.

II

ГОЛОВА УКРАЇНСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ

§ 10.

За голову Св. Української Православної Церкви, згідно з 34 Апостольським Правилком, тобто за першого Єпископа серед рівних і представника у всіх зовнішніх і внутрішніх зносинах, є Всеукраїнський Патріярх.

§ 11.

Патріярх є зверхній представник Української Православної Церкви й репрезентатор її назовні (Сард. 7, 8, 9): а) патріярх дбає про добро й лад в Українській Пра ославній Церкві (Ант. 9), б) скликає Всеукраїнський Церковний Собор, Св. Синод і головує на них (IV, 17; Ант. 19, 29); в) допильновує виконання їх ухвал; г) дбає, спільно з Синодом, про своєчасне обсадження овдовілих єпископських катедр (IV, 25); д) стверджує вибори єпископів (1, 4) і висвячує їх разом з єпископами Української Православної Церкви (IV, 28; Ант. 19); е) уділяє єпархіяльним єпископам відпусток зверх місяця (Карф. 32), згідно з канонічними приписами; ж) уділяє єпископам братерських цорад як щодо їх особистого життя, так і щодо виконування ними архипастирських обов'язків, а на випадок незгоди чи неслухняности, передає справу Соборові Єпископів (Кир. Алек. I; Ап. 34, 74; Карф. 28, 97; Ант. 9; з) розглядає справи, що виникають з приводу особистих непорозумінь між єпископами, в разі добровільного погодження на його середництво, і в такому разі рішення патріярха зобов'язує обидві сторони (Карф. 17, 107, 136); и) приймає скарги на єпископів, полагаджує їх (Карф. 28); і) звертається до всієї Української Церкви з навчальними листми та пастирськими відозвами (VI, 19; Ант. 19); к) відвідує єпархіяльних архиереїв у містах їх осідку (Карф. 63); л) на внесок єпархіяльних архиереїв надає особливі відзнаки, як первосвятительське благословення, особам духовним і мирянам за їх побожно-корисну для Української Православної Церкви діяльність, нагороджує духовних осіб найвищими церковними нагородами (I. Тим. V, 17), а саме: митрою та саном архімандрита й протопресвітера; м) зноситься з первоєрархами інших автокефаль-

них православних церков у питаннях догматичних і канонічних, та в справах взагалі щодо релігійного життя; н) дбає про своєчасне виготовлення Св. Мира для Української Православної церкви.

§ 12.

Ім'я Патріярха поминають на богослужбах у всіх храмах Української Церкви; а Патріярх поминає імена первоєрархів усіх автокефальних православних Церков (Двокр. 14, 15).

§ 13.

Голова Української Православної Церкви є єпархіяльний архієрей патріярших єпархій, йому належить титул: „Святіший Патріярх Української Православної Церкви, Митрополит Київський і Галицький, архієпископ Таврійсько-Чорноморський і Січесьлавський та Священноархимандрит Києво-Печерської Лаври“.

§ 14.

Патріярх має такі зовнішні відзнаки: ясноблакитний чернечий клобук з золотим в топазах хрестом; митру з хрестом і дві панатії; перед ним в урочистій ході несуть хрест.

§ 15.

Патріярх Української Православної Церкви, згідно з правилами свв. Апостолів (34) і Антіох. соб. (9), нічого не чинить без порозуміння зі всіма підлеглими єпархіяльними ієрархами при вирішенні принципових питань. Єпархіяльні архиєреї в усіх поважних принципових питаннях своєї єпархії звертаються до Патріярха по раду й апробату.

§ 16.

Голову Української Православної Церкви обирає спеціально для того скликаний Елекційний Собор із делегатів духовних і мирян. При виборі особи, що не має сану єпископа, обранець проходить духовні гідності до єпископської включно, після чого наступає його інтронізація. Все відбувається в межах часу, визначеного 25 прав. IV Всел. Собору. Кандидатів намічає переделекційний собор єпископів, виставляючи їх не більше трьох.

§ 17.

Скликає Елекційний собор заступник Патріярха, що на час овдовіння патріяршого престолу стає містоблюстителем патріяршого трону. Містоблюститель головує на елекційному соборі. Скликання відбувається в порозумінні з державною владою на основі виробленого порядку й першого регуляміну.

§ 18.

В Елекційному Соборі беруть участь: а) усі чинні єпископи Української Православної Церкви (Сардикійськ. 6.); б) вибрані на єпархіяльних соборах по два представники від клириків і по три представники від мирян з кожної єпархії; в) по одному представнику від кожного єпархіяльного управління; г) єпархіяльні проповідники; д) по одному представнику від кожного монастиря; е) по одному представнику від професорсько-учительського складу кожного духовного учбового чи наукового закладу.

§ 19.

На елекційному соборі рішення проходять більшістю голосів у таємному голосуванні. Коли в першому голосуванні ні один кандидат не одержить абсолютної більшості голосів, голосування повторюється, але кандидат з найменшою кількістю голосів у повторному голосуванні не бере участі. При рівній кількості голосів у повторному голосуванні двох кандидатів справу рішає жереб попереджений урочистим молінням в катедральному соборі. Обраного кандидата голова Елекційного Собору представляє вищому представникові державної влади й після того відбувається інтронізація з участю єпископів Елекційного собору. Про свій вибір та інтронізацію голова Української Православної Церкви повідомляє грамотою голів усіх Автокефальних Православних Церков.

§ 20.

На Елекційному Соборі відбуваються тільки вибори Патріярха. Інші справи не можуть бути предметом його обговорень. Дискусія щодо осіб кандидатів не допускається.

§ 21.

Містоблюститель патріяршого престолу в час вакування патріяршого трону виконує всі обов'язки патріярха, а опісля складає справоздання патріярхові.

§ 22.

Заступником патріярха є один із єпархіяльних ієрархів, обраний на Всеукраїнському Церковному Соборі. При неможливості для патріярха виконувати свої обов'язки через відсутність чи хворість, виконує їх його заступник, складаючи опісля справоздання за свою працю. У випадках наглих і непередбачених заступник скликає Синод, який і вирішує справи.

III.

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ (ПОМІСНИЙ) ЦЕРКОВНИЙ СОБОР.

§ 23.

Вищим органом влади законодавчої, адміністративної, судової та контрольної в Українській Православній Церкві є Всеукраїнський Церковний Собор, скликуваний в установлені св. канонами терміни (VI, 8; УП, 6, Карф. 27), але не менше одного разу на три роки в цілях: а) заховання віри, традиції та устрою церковного; б) зміцнення й розвитку церковного життя; в) заспокоєння духовно-моральних потреб членів Української Православної Церкви; г) піклування про добрий лад та матеріальний стан Української Православної Церкви.

§ 24.

Скликає Всеукраїнський Церковний Собор Голова Української Православної Церкви в порозумінні з державною владою; він же головує на соборі сам, або з його доручення заступник.

§ 25.

У склад собору входять: а) всі чинні єпископи єпархіяльні та вікарні; б) вибрані на єпархіяльних соборах по два представники від духовенства і по три

від мирян з кожної єпархії, в) по одному представнику від єпархіяльного управління; г) два представники від монастирів, обрані на зборах настоятелів усіх чоловічих і жіночих монастирів Української Православної Церкви; д) єпархіяльні проповідники; е) по одному представнику від кожної богословської школи; ж) по одному представнику від кожного духовно-наукового закладу, коли він існує як окрема одиниця.

В соборі беруть участь, без права голосу, представники влади, яким поза чергою належить голос для пояснень та внесків. В цілях інформаційних можуть бути присутні на соборі з визначення голови собору урядовці центральних установ Української Православної Церкви.

§ 26.

Для важности постанов собору потрібна більшість голосів членів собору, а в справах віри та богослужби, крім того, потрібна кількість голосів присутніх на соборі єпископів, як наступників свв. Апостолів і виразників св. церковного передання (УП, 2, 6; Клим. Рим. Ірин. Ліон. тощо).

§ 27.

Приписи щодо порядку виборів, програми та регуляцій праць вперше скликуваного собору видає Синод. Подібні розпорядки щодо наступних соборів укладаються на першому Всеукраїнському Церковному Соборі.

§ 28

На Всеукраїнському Церковному Соборі розглядаються справи принципові щодо розбудови й охорони релігійного життя та ствердження догматів віри, а саме: а) розгляд догматичних питань та зв'язаних з канонами й богослужбами роз'яснень (Ап. 37; VII, 6); б) ствердження церковних правил (VII, 1, 2, 6); питання канонізації новоявлених мощей, чудотворних образів та святих місць, ствердження виготовлених в свв. Синоді оповідань і служб про них; г) розгляд і ствердження обрання й висвяти та звільнення єпископів (I, 4; IV, 28; Ап. 14; I, 15; III, 9); д) принципові питання освіти й виховання духовенства (2 Тим. II, 2; Ап. 80; VI, 19, 38; VII, 2);

є) апробація нових молитов і богослужб (VI, 81); ж) розгляд вислідів у справі скарг на єпископів; з) ствердження в остаточній інстанції справ відлучення від Церкви (I, 5).

IV.

СВЯЩЕННИЙ СИНОД.

§ 29.

Органом виконавчої-адміністративної та судової влади в Українській Православній Церкві є св. Синод, що відбуває свої сесії в міру потреби, однак не менше двох разів на рік (Ап. 37; VII, 6; Ан. 20). Скликає св. Синод і головує в ньому Патріярх. При неможливості самому головувати Патріярх накладає цей обов'язок на свого заступника чи старшого в хіротонії єрарха.

§ 30.

В склад св. Синоду, обраного з членів Всеукраїнського Церковного Собору, входять: а) чотири чинні єпархіальні єпископи; б) два члени клиру, в тім числі голова військового духовенства; в) трое мирян. Ухвали св. Синоду набирають сили при звичайній більшості голосів; при рівності голосів рішає голос голови (1, 4, 6).

§ 31.

В обсяг діяльності св. Синоду входять справи догматично-релігійного змісту, а саме: а) розгляд і підготовка церковних правил (VII, 1, 2, 6); б) регулювання справ щодо віри, тайн та обрядів (VI, 32, Ап. 3, 4); в) перепроведення канонізаційних вислідів про мощі, чудотворні образи та св. місця, оброблення оповідань і служб про них; г) питання проповідницької діяльності (Ап. 58, VI, 19, 102; КарФ. 77); д) догляд за моральністю духовенства й мирян; е) висвята з благословення Патріярха єпископів, переведення вислідів щодо переступів єпископів (I, 4; IV, 28; Ап. 14; I, 15; III, 9); ж) поточні питання освіти й виховання духовенства (2 Тим. II; Ап. 80; VI, 19, 33; VII, 2); з) виготовлення нових молитов та виправлення богослужб (VI, 81); і) виправа й ухвала книжок та підручників для навчання Закону Божого, літургічних книг та книг св. письма; к) прийняття й розгляд скарг на єпископів, налагодження суперечок між ними;

л) розслідування справ щодо відлучення від Церкви (I, 5) й внесення розсудів на остаточну санкцію Всеукраїнського Церковного Собору.

§ 32.

Справи з обсягу науки віри, канонів і богослужби вирішують члени св. Синоду в єпископському сані, а в рішеннях інших справ, що належать до компетентції св. Синоду, беруть участь всі інші члени Св. Синоду; внесені справи від єпархіальних архиєреїв доповідає секретар синоду з єпископів.

V.

ВИЩЕ ЦЕРКОВНЕ УПРАВЛІННЯ.

§ 33.

Вище Церковне Управління відає справами церковно-громадського порядку, які належать до зовнішньої сторони церковного життя а саме: а) ведення видавничої справи на практиці; б) піклування за релігійну освіту, господарку та церковне управління; в) розгляд суперечок, непорозумінь та недоліків у церковному житті; г) управління церковними маєтностями та контроль управління церковним майном окремих єпархій (VII, 12); д) планування й охорона церковної архітектури; е) ведення й догляд за судівництвом; ж) правна оборона інтересів Церкви.

§ 34.

В склад Вищого Церковного Управління входять два єпископи зі складу Св. Синоду, з вибору останнього та з вибору собору: два клирики, один чернець та трое мирян. Головує в Управлінні голова Української Православної Церкви, або його заступник чи старший в хіротонії єрарх.

§ 35.

Членів Вищого Церковного Управління обирають на міжсоборовий час зі складу Всеукраїнського Церковного Собору, а також із осіб, що не беруть участі в Соборі, за їх згодою.

§ 36.

Справи мішаного порядку чи особливого значення рішає спільна нарада Св. Синоду та Вищого Церковного Управління.

§ 37.

Св. Синод та Вище Церковне Управління, кожна з цих установ окремо чи спільно, по належності, вирішують, у відповідних випадках, всі питання, що виникають через неповноту та неясність законів чи соборних постанов, погоджуючи свої рішення з державними чинниками й подаючи на ствердження Всеукраїнського Церковного Собору.

VI

ГОЛОВНА КОНТРОЛЬНА КОМІСІЯ.

§ 38.

Для провадження контролю над фінансовою адміністрацією та загальною господаркою церковних установ Української Православної Церкви існує при Голові Церкви Головна Контрольна Комісія.

§ 39.

Склад Головної Контрольної Комісії комплектується так. На Всеукраїнському Церковному Соборі обирають голову, а св. Синод визначає заступника на три роки. На єпархіальних соборах обирають єпархіальні контрольні комісії спосеред осіб, які не займають оплачуваних становищ у центральних чи єпархіальних установах або урядах, що їм підлягають. Два члени єпархіальної Контрольної комісії від кожної єпархії вважаються за членів Центральної Контрольної Комісії й їх викликають на сесії в міру потреби по чотири кожного разу в певній послідовності. При роботі контролю в монастирі, додається член Всеукраїнського Церковного Собору від монастирів.

§ 40.

Комісія працює на підставі інструкції, виробленої Вищим Церковним Управлінням і затвердженої Всеукраїнським Церковним Собором.

VII.

ЄПАРХІЯ ТА ЄПАРХІЯЛЬНИЙ ЄПІСКОП.

§ 41.

В територіально — адміністративному відношенні Українська Православна Церква поділяється на єпархії (II, 2; III, 8; IV, 17; Карф. 64, 67). Розмір і межі єпархії встановляє Всеукраїнський Собор (IV, 17; VI, 25).

§ 42.

На чолі єпархії стоїть єпархіальний прав'ячий єпископ (архиепископ, митрополит), репрезентуючи свою єпархію на зовні та керуючи нею за соборною допомогою клиру й мирян.

§ 43.

Кандидата на єпархіального єпископа обирає єпархіальний собор на основі спеціальних виборчих приписів, стверджених Всеукраїнським Церковним Собором. Обраного кандидата висвячує собор єпископів з благословення патріярха.

§ 44

Єпархіальний єпископ, як канонічний наступник св. Апостолів, керує своєю єпархією на підставі св. канонів (Ап. 81, 83; III, 8, 9; IV, 19; Ант. 9; Карф. 6, 25 тощо), і йому прислуговує право канонічного судівництва, уділення похвал і нагород (набедреник, скуфія, камілавка, срібний і золотий наперсний хрест, протоіерейство, ігуменство, палиця, хрест з оздобами) та право накладання на духовенство адміністративних кар (Ап. 15, 27, 55; 1, 5, 12, 15, 16; IV, 18; VI, 34, 102; VII, 4; Ант. 17; Сард. 14; Карф. 38, 52; Двокр. 9; Вас. В. 74, 88; Феоф. Алекс. 4,6). Щодо самого єпископа, то він підлягає суду тільки Собора єпископів (Ап. 74.). Переміщення (Ап. 14; I, 15) та звільнення (III, 9) єпископа відбувається тільки з ухвали Собору єпископів на підставі свв. канонів.

§ 45.

При потребі ближчого обслуговування мирян виникає необхідність з великих єпархій виділяти окремі вікаріати в самостійні єпархії. За певними правилами,

встановленими св. Синодом, такі вікарії керують виділеними частинами Епархії на правах правячих єпископів, а епархіяльний архиєрей може доручати йому певні обов'язки, як відання монастирем [Карф. 27], чи іншою ділянкою епархіяльного керівництва. Назву свою такий вікарій набуває від того міста, де обрано для нього місце осідку.

§ 46.

Кандидата на вікарного єпископа, обраного на епархіяльному соборі, висвячує собор єпископів з благословення Патріярха. (1, 4: IV, 28). Епархія виставляє кандидата на вікарія в порозумінні з керуючим епархією єпископом.

§ 47.

Виставлений кандидат на єпископа повинен мати відповідні духовні якості та вищу духовну освіту [VII, 2; Лаод. 12; Двокр. 17], а до того бути людиною української культури, мати ознайомлення з історією та психічним укладом українського народу. При відсутності вищої освіти кандидат повинен мати фахову підготовку й певний громадський стаж.

§ 48.

При неможливості епархіяльному єпископові виконувати свої обов'язки через хворість чи інші причини, епархією керує вікарний єпископ [Карф. 27], а при відсутності вікарія керівництво тимчасово переймає епархіяльне управління, поки Патріярх благословить св. Синодові покласти ці обов'язки на єпископа сусідньої епархії.

§ 49.

Обраний та канонічно наставлений єпископ здійснює належні його сану функції доживотно, виключаючи випадки добровільного зречення, або канонічного висліду, ствердженого собором єпископів.

§ 50.

В рамках канонічних правил та норм цього статуту єпископ: а) керує своєю епархією; б) візитує всі па-

рафії й церкви, деканати, освітні заклади та монастирі своєї епархії [Карф. 63]; в) стоїть на сторожі чистоти віри, побожного передання та рідних традицій; г) Доглядає за сумлінним виконанням обов'язків усіми членами й органами епархії, як того вимагають канони та церковні приписи; д) затверджує професорів і вчителів богословських шкіл та законовчителів світських убових закладів, а також і урядовців епархіяльних установ; е) освячує храми, монастирі, кладовища та антимінси; ж) забезпечує храми й монастирі св. миром; з) провадить висвячення й хіротонії, які належать єпископському сану, впевнюючись попередю в добрій якості й підготовленості на парафіяльних зібраннях кандидатів; і) опубліковує пастирські листи й послання; й) перебирає згідно з інвентарем епархіяльне майно, призначене на єпископські потреби, доглядає за його господаркою й за добрим станом відчитується перед св. Синодом; к) здійснює належне йому право ініціативи в усіх ділянках епархіяльного життя.

§ 51.

Керівництво епархією єпископ здійснює при допомозі вікарного єпископа, епархіяльних та парафіяльних органів: а) епархіяльного церковного Собору; б) епархіяльного церковного управління, в) епархіяльного суду; г) деканального соборика; д) парафіяльного управління.

VIII.

ЕПАРХІЯЛЬНИЙ СОБОР.

§ 52.

Найвищим органом епархіяльного керівництва при єпископі є Епархіяльний Собор; скликає його епархіяльний єпископ, що й головує на його засіданнях. В разі неможливості самому головувати на соборі, єпископ покладає ці обов'язки на вікарія чи визначає заступника з підлеглих духовних осіб епархії.

§ 53.

До складу епархіяльного собору, крім правячого єпископа й вікарія, належать декани та по два свяще-

ники від деканту. Від мирян на єпархіальний собор обирають делегатів на деканальних собориках; уповноваження тривають три роки. Обраним може бути такий парафіянин, чи парафіянка, що виконують побожні встановлення в своїй парафії та виявляють активність в громадсько-парафіальному церковному житті.

§ 54.

Вибори делегатів від мирян відбуваються на парафіяльних зібраннях. В призначений день кожна парафія деканату відбуває парафіяльне зібрання й обирає двох парафіян чи парафіянок з такими якостями, про які сказано в § 53. Обрані від парафій делегати збираються в призначений день в осідку деканату й під головуванням декана обирають по два представники на єпархіальний собор і по два на деканальний соборик.

§ 55.

Складений з духовенства й мирян, обраних на деканальних собориках, єпархіальний собор скликається не менше одного разу на рік (I, 5; IV, 19). Виготовляє матеріал і програму до засідання собору, єпархіальне церковне управління, що за підписом головуючого на соборі єпархіального єпископа розсилає вироблений регулямін в деканати єпархії.

§ 56.

Єпархіальний собор відбувається в місці осідку єпархіального єпископа чи там, де визначить керівник єпархії.

§ 57.

Єпархіальний собор може бути: а) черговий, що збирається в певний термін часу (§ 55), відповідно до встановленого звичаю; б) надзвичайний, що збирається у випадку невідкличної потреби.

§ 58.

В завдання єпархіального собору входить: а) дбати про розвиток релігійного життя та охороняти права Церкви; б) контролювати внесення єпархіального управ-

ління про стан і розвиток церковного життя й церковних відносин (Антіок. 20) та намічати завдання для чинности єпархіального управління; в) розглядати доповіді й проекти єпархіального управління та виносити на рішення; г) виявляти ініціативу щодо піднесення культурно-релігійного рівня духовенства й мирян та засновувати бібліотеки, музеї та інші подібні установи й заклади; д) доглядати за додержанням дисципліни й взірцевого прядку як церковними органами так і мирянами; е) перевіряти правильність ведення єпархіального господарства, щоб його було вживано на цілі, для яких засновано чи даровано, і щоб церковні установи й заклади розвивалися, а їх засоби зростали; і) обірати членів єпархіального управління й суду, подаючи виборчі протоколи на затвердження єпархіального єпископа; и) встановлювати внески на утримання єпархіальних і центральних установ; к) полагоджувати справи священницьких функцій, церковного регуляміну, церковного співу та взагалі богослужень; л) виносити постанови про висвячення богословів і призначення їх на проповідницькі місця в єпархії; м) вишукувати способи на обмеження й викорінення беззаконства, аморальности та порушення канонів; н) розглядати й подавати на затвердження єпископа наукові й науково-популярні твори про релігійно-моральне й побожне життя; о) дбати про духову й громадсько-культурну гармонійність суспільства; п) відновляти й оживлювати богослужбові обходження й побожні звичаї давньої Української Православної Церкви; р) визначати премії й нагороди за ухвалені до друку роботи чи за корисну працю в єпархії.

IX.

ЄПАРХІАЛЬНЕ ЦЕРКОВНЕ УПРАВЛІННЯ

§ 59.

Постійно діючим виконавчим органом, за допомогою якого єпархіальний єпископ провадить управління єпархією, є єпархіальне церковне управління. Головує в єпархіальному церковному управлінні прав'ячий єпископ, а заступає його вікарій чи один з радників по визначенню керівника єпархії.

§ 60.

Епархіальне церковне управління складається з відділів: а) церковно-адміністративного; б) культурно-освітнього, в) судового, г) фінансово-господарчого, якими керують радники, обрані з членів епархіального собору. Загальними справами епархіального управління відає канцелярія, на чолі якої стоїть керівник справ (секретар), обраний також з членів епархіального собору.

§ 61.

Радники церковно-адміністративного й культурно-освітнього відділів мають бути в духовному сані, а судовими, господарчими та канцелярськими справами відають миряни, які нарівні з духовними особами беруть участь у пленарних засіданнях епархіального управління.

§ 62.

Членів епархіального управління обирає епархіальний собор зі складу своїх членів, або з запрошених фахівців. Для обраних членів епархіального управління встановлюється термін не менше трьох років. По закінченні терміну уповноваження можуть бути продовжені, коли нема заяв про оновлення складу епархіального управління. Комплектування урядовцями відбувається за згодою й затвердженням правячого єпископа.

§ 63

Епархіальне церковне управління провадить справи за вказівками правячого єпископа (Ант. 24; Карф. 42) та на підставі цього статуту. Ухвали його потребують затвердження епархіального єпископа (Ап. 39; Лаод. 57). До функцій управління належить: а) виготовляти все потрібне щодо висвячення та призначення осіб на духовні становища. (Ап. 2), а також управління парафіями (IV, 17); б) організувати церковне життя в обсязі богослужб та обрядів (VI, 31); в) упорядковувати через відповідний апарат судівництво та церковні маєтності (Ап. 38; 41; Ант. 9; Кир. Ап. 2); г) дбати про те, щоб храми будувались згідно з канонічними вимогами й в українських стилях побожної давнини української православної церкви, та щоб ці храми були забезпечені потрібними речами й книгами; д) доглядати за виконанням

завдань, вказаних цим статутом, деканами й усіми парафіяльними органами; е) збирати дисциплінарний матеріал у справах духовенства та церковного персоналу й передавати в разі потреби до епархіального духовного суду; ж) організувати комісії для переведення іспитів здатності кандидатів на службу при церкві; з) доглядати за порядком в епархії при відсутності правячого єпископа і вікарія; і) доглядати й перевіряти правильність ведення метрик про народження, шлюби й померлих та інших церковних записів; и) засновувати й утримувати школи, курси для навчання молоді й дорослих як майбутніх працівників на релігійно-церковному ґрунті; к) перевидавати з ухвалених видань церковні книги та різні популярні видання з метою піднесення в народі культури та освіти; л) подавати на затвердження правячого єпископа всі свої рішення й ухвали собору.

Примітка: Церковна установа чи організація як публично-правна особа має печатку з хрестом у середині й назвою навкруги. У печатці єпископа в середині навхрест благословляючі руки.

X.

ЕПАРХІАЛЬНА КОНТРОЛЬНА КОМІСІЯ.

§ 64.

Епархіальний собор вибирає на час не менш трьох років контрольну комісію в складі трьох осіб. Комісія діє на основі інструкції, ствердженої Всеукраїнським Церковним Собором.

§ 65.

Епархіальна контрольна комісія працює як складова частина центральної контрольної комісії. Члени епархіальної контрольної комісії входять до складу центральної контрольної комісії й з її доручення проводять обслідування епархіальних установ та діяльності осіб в епархії. Висліди таких обстежень перед відсилкою до центру подаються на ознайомлення епархіальному єпископові.

ЕПАРХІЯЛЬНИЙ ЦЕРКОВНИЙ СУД.

§ 66.

Для членів клиру й мирян у справах переступів проти віри й побожності, а також у справах шлюбної розлуки (IV, 9) першою судовою інстанцією є єпархіяльний церковний суд, членів до якого в кількості трьох осіб обирає споміж себе єпархіяльний собор разом з обранням членів єпархіяльного управління.

Другою й останньою інстанцією церковного суду є Синод, який виділяє зо свого складу двох членів у єпископському сані (Карф. II 14, 37, 139; Сард. 14), що діють під проводом Голови української Православної Церкви.

§ 67.

Церковний суд є незалежний (IV, 9; Карф. 15, 17), і діє згідно зі свв. правилами й на основі канонів православної церкви (Карф. 16; Кир. Ал. I; Ап. 74) та приписів української православної Церкви, а в справах шлюбної розлуки (VI, 54, 72, 93; Карф. 115; Вас. В. 9, і 78), крім того, в погодженні з відповідними державними приписами та нормами статуту духовних розводових установ.

§ 68.

Голову Церкви й єпископа судить за церковні провини Собор єпископів з правом відклику до Всеукраїнського Церковного Собору. Розпочинають справу найстарші хіротонією два члени св. Синоду, коли стосується Голови Церкви.

§ 69.

Церковний суд по судовій розправі накладає на духовних осіб чи мирян відповідні церковні кари, градацію яких окреслює 5-е правило св. апостолів та інші відповідні церковні канони.

§ 70.

Для єпархіяльного церковного суду з доручення прав'ячого єпископа складається регулямін, затверджуваний св. Синодом.

ОКРУЖНИЙ ДЕКАНАТ.

§ 71.

Єпархія ділиться з погляду адміністративно-територіального на округи з певною кількістю парафій в кожній окрузі. На чолі округи стоїть декан (Лаод. 57), обраний на деканальному соборикові з числа священників даної округи. Обрання затверджує прав'ячий єпископ.

§ 72.

Окружний декан є посередником між парафіями та єпархіяльною владою; він доглядає за діяльністю духовенства й церковних органів свого деканату. Кількість деканатів та межі кожного й місце осідку встановлює єпархіяльний єпископ через єпархіяльне управління.

§ 73.

В кожній окрузі під головуванням декана відбуваються окружні соборики, які можуть бути пастирські чи загальні. В пастирських собориках беруть участь священники деканату, а на загальні соборики скликаються й миряни, як делегати парафіяльних зібрань (див. § 53, 54). При деканаті постійно функціонує окружне управління з двох членів причету і двох парафіян, при чому один з членів причету має бути священник, як заступник декана.

§ 74.

В обсяг компетенції деканату входять: а) візитувати парафії не менш двох разів на рік і ознайомлюватися із станом церковних будов, храмів тощо, із станом церковного майна та інвентаря; б) проглядати рахунки парафіяльного управління, метричні книги, списки виборців, виконання внесків, книгозбірню й інші заклади; в) інформуватися при візитації про моральне заохочення причету й мирян і вживати заходів щодо викорінення хиб і недоліків, а через контрольні органи розкривати зловживання й притягати винних до карної відповідальності; г) скликати не менш одного разу на рік священників на соборик, проводячи його за вказівка-

ми єпархіяльної влади; д) вводити в службове становище новопризначених пастирів; е) перевіряти з доручення єпархіяльного управління скарги на священників та інших парафіяльний персонал і подавати єпархіяльному управлінню результати перевірки; ж) доглядати за навчанням релігійної моралі в школах округи та серед мирян; з) подавати відомості єпархіяльному управлінню про стан діяльності церковних закладів і братств округи.

ХІІІ.

ПРАВОСЛАВНА ПАРАФІЯ.

§ 75.

Громада православних християн, об'єднаних в певній місцевості коло церкви, зветься парафією і складається з клиру (причету) й мирян; вона входить, як організація, в склад деканату певної єпархії. Крім парафіяльної церкви, в парафії можуть бути приписані церкви й каплиці, що також знаходяться під керівництвом настоятеля парафії.

§ 76.

На чолі окремої парафії стоїть настоятель (IV, 6, 17; VI, 25, 38; Ап. 15), якого призначає, переміщає та звільняє єпархіяльний єпископ (Ап. 15; I 15). В великих парафіях при дійсній потребі, можуть бути вікарні священники та диякони (Ап. 2; I, 16); їх призначення, переміщення та звільнення залежить від прав'ячого єпископа (Ап. 15, 39; I 15).

Примітка: Вибуття членів клиру за межі парафії більше як на два тижні може відбуватися тільки з дозволу єпископа, а до двох тижнів з дозволу декана

§ 77.

В церквах при виконуванні богослужб чи обрядів у міських катедральних соборах для читання, співу та для послуг бувають іподиякони, а в кожній парафії — дяк (VI, 15; VII, 14; Лаод. 15, 21, 23, 25; Ап. 43). Досвідчений і з довголітнім стажем дяк може мати дияконський сан. Призначення, переміщення і звільнення іпо-

дияконів і дяків відбувається з відома єпископа (IV, 8). При кожній церкві існує церковний хор під керівництвом дяка чи окремого диригента (VI, 75, Лаод. 15), яким опікується парафіяльне управління і вся парафія.

§ 78.

Утворення нової парафії залежить: а) від місцевих умов і кількості мирян, для яких виникає потреба нової парафії; б) від встановлення матеріальних засобів на утримання нової парафії. Утворення, зміна границь і закриття парафії наступає на підставі рішення єпархіяльного єпископа у згоді з церковними правилами і з углядженням слухних бажань мирян.

Закриття парафії наступає з причини недостатньої кількості парафіян та браку матеріальних засобів. Майно закритої парафії — молитовні доми, церкви, каплиці, шпиталі, школи й інша рухомість і нерухомість — переходить в безпосереднє відання єпархіяльної влади яка може призначити його іншим парафіям.

§ 79.

Будова й перебудова та відновлення св. храмів і інших церковних святинь відбувається з дозволу єпархіяльного єпископа. Утримання й будова та догляд за добрим станом будівель лежить на обов'язку клиру й парафіян.

§ 80.

Парафія через обране нею парафіяльне управління здійснює: а) забезпечення храму всім потрібним та утримування святинь в чистоті й доброму стані; — б) будування й наймання відповідних приміщень для одноразової чи постійної відправи служб Божих, релігійно побожних відчитів й концертів для просвіти й морального виховання парафіян; в) догляд і впорядкування кладовищ та окремих могилок померших своїх парафіян; г) відживлення традицій української православної Церкви в порозумінні з деканатом і єпархіяльним єпископом; д) набування рухомого й нерухомого майна, щоб прибутками з нього утримувати благодійні установи (шпиталі, притулки для талановитих учнів — сиріт, духовні школи тощо); е) регулювання взаємовідносин між члена-

ми клиру й поодинокими парафіянами при виконванні треб і внесенні подяк за такі труди згідно звичаю та нормування розмірів цих подяк.

§ 81.

В обов'язки парафіянина, як члена православної громади християн, входять: а) відвідувати церкву своєї парафії й бувати в сповіді хоч раз на рік, починаючи з років церковного повноліття; виконувати постанови свого парафіяльного управління щодо сплати внесків та догляду за порядком і чистотою в парафіяльному храмі; в) відвідувати парафіяльні збори й брати участь в обговоренні вставлених в повістку питань; г) свідомо голосувати за обговоренні питання й так само свідомо виконувати прийняті ухвали, заохочуючи до того малоактивних членів парафії; д) брати участь в розвитку релігійно-морального життя парафії, допомагаючи в ділах добродійності і християнської освіти та в скріпленні побожних звичаїв.

Приналежність до громади парафії втрачається: а) коли парафіянин міняє місце осілості й перестає платити членські внески; б) коли міняє конфесію, не буває в церкві, не сповідається більше року й не сплачує встановлених парафіяльним управлінням внесків та не бере участі в парафіяльних зібраннях. Вибуття фіксується в постановах парафіяльного управління.

§ 82

Маючи загальне керівництво єпархіального управління та деканату, парафіяльними справами відає*) настоятель церкви з участю членів клиру, парафіяльного зібрання, парафіяльного управління й титара, якого обирає парафіяльне зібрання на спеціальному засіданні, й вибори затверджує декан, а в випадках заперечення і єпархіальне керівництво.

*) Парох.

§ 83

Обраний на три роки титар має бути письменний, релігійний, прихильний до православної віри і української православної Церкви, в віці від 30 років. Після затвердження титар складає відповідну присягу.

Обраний на нове трьохліття титар нової присяги не складає. Парафіяльна церква може мати окремого титара, а приписна церква може мати окремого титара тоді, як парафіяльні збори приймуть відповідну ухвалу.

Титар входить у склад парафіяльного управління й виконує постанови й розпорядження парафіяльного зібрання та парафіяльного управління щодо розпорядимості й скоронності церковного майна та коштів. Під час богослужб та церковних урочистостей титар співпрацює з клиром і дбає про належний стан святині та про все потрібне для неї. При великому соборі й значному гостподарстві може бути заступник титара, якого обирають тим же порядком, що й титара.

XIV.

ПАРАФІЯЛЬНЕ ЗІБРАННЯ.

§ 84.

В парафіяльному зібранні беруть участь усі повнолітні члени (чоловіки й жінки) парафії. Кількість повноправних членів виводиться з книги, веденої парафіяльним управлінням. Парафіяльне звичайне зібрання скликає парафіяльне управління не менше одного разу в півріччя. Надзвичайне зібрання скликається: а) в наслідок розпорядження єпархіального єпископа; б) на підставі ухвали парафіяльного управління чи заяви голови її; в) на бажання 1,5 повноправних парафіян; г) на вимогу контрольної комісії.

Про скликання парафіяльного зібрання парафіяльне управління сповіщає за 8 день декана, який може прислати на зібрання свого представника. Парафіян сповіщають за тиждень в церкві в кінці відправи та окремим оголошенням. Порядок денний зібрання настоятель укладає в порозумінні з членами парафіяльного управління. Справи, не визначені на порядку денному, можуть бути предметом обговорення тільки за згодою парафіяльного управління, або з ухвали більшості присутніх на зібранні.

§ 85.

Парафіяльне зібрання правосильне при присутності щонайменше 0,5 повноправних членів парафії. В зіб-

раннях, на яких відбуваються вибори титаря, членів парафіяльного управління, делегатів на декальний собор і єпархіяльний собор, як рівно в рішенні справи самооподаткування на церковні цілі, будову чи капітальний ремонт церкви або церковних будинків, закладання нового кладовища, потрібна присутність принаймні половина повноправних парафіян.

В разі неурядування на зібранні встановленої кількості повноправних парафіян, настоятель, в порозумінні з парафіяльним управлінням, але не пізніше двох тижнів, скликає зібрання вдруге, яке вважається правосильним при всякій кількості присутніх, про що попереджуються парафіяни при самому оголошенні, устному й на письмі, про скликання вдруге.

На парафіяльному зібранні головує настоятель парафії, а обов'язки секретаря виконує секретар парафіяльного управління. При розгляді справи, що обходить настоятеля парафії, головує декан, або присланий ним делегат-священик.

§ 86.

До компетенції парафіяльного зібрання належить: а) встановлення церковних вкладок; б) ухвали в справі будови й капітального ремонту церкви й церковних будинків; в) розгляд і затвердження річного бюджету парафіяльного управління; г) затвердження звітів парафіяльного управління; д) ствердження актів про набуття рухомого й нерухомого майна; е) вибори титаря, його заступника, членів парафіяльного управління й делегатів на вибори членів центральних установ; ж) схвалення внесків, поданих парафіяльним управлінням; з) вибори кандидатів на духовні посади з числа вихованців єпархіяльних учбових закладів чи випробованих єпископом осіб.

Рішення справи відбувається звичайною більшістю голосів; при рівнім числі голосів рішає голос голови. Відписи протоколів подаються єпархіяльному керівництву й декану. Ухвали зібрання вписуються до книги протоколів зібрання й повинні мати підписи голови, секретаря, й принаймні 5 учасників зібрання.

§ 87.

Постанови парафіяльного зібрання, в разі заперечення, в справі виборів, будови, перебудови й капіталь-

нього ремонту церкви й церковних будинків, встановлення церковних податків, набуття нерухомого церковного маєтку мають відбуватися тільки після затвердження єпархіяльним єпископом. Про постанови, в яких, на думку настоятеля, криються порушення церковних правил чи інтересів парафії, подаються особні донесення від настоятеля на імя прав'ячого єпископа через декана; реалізація їх наступає після одержання відповіді від єпископа.

XV.

ПАРАФІЯЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ.

§ 88.

Парафіяльне управління є виконавчий орган парафіяльного зібрання й репрезентує парафію назовні та полагоджує її справи, виключаючи ті, що належать до духовенства. У склад парафіяльного управління входять: а) настоятель парафії, як голова, і члени парафіяльного клиру; б) титар і титарі приписних церков; в) представники парафії, обрані на парафіяльному зібранні в кількості: 3-х членів і одного заступника в парафіях, де клир складається з 2-х осіб; 4-х членів і двох заступників, де клир складається з 3-х осіб; 5 членів і трьох заступників, де число членів клиру більше 3-х. Обрані члени обирають заступника голови парафіяльного управління.

В члени парафіяльного управління обирають парафіян з такими якостями, які вказані в §§ 81 83. Обрання членів парафіяльного управління має тривати не менше трьох років.

За скарбника парафіяльного управління є помічник титаря. На секретаря обирають одного з членів управління.

§ 89.

Парафіяльне управління здійснює ухвали й накреслення парафіяльного зібрання й реалізує практично все те, що належить до діяльності парафії (§ 80) тобто: а) найдодільніше використовувати зібрані кошти на добро Церкви й зміцнення та розповсюдження правди Христової серед людей; б) чітко вести господарку в

набутому рухомому й нерухомому майні, щоб з нього було найбільше користі для церковних благодійних установ і закладів (притулки, амбулаторії, шпиталі, читальні, бібліотеки тощо); в) піклуватися за співців і керівників хору, щоб спів їх був окрасою богослужб і моральним задоволенням богобоязних парафіян.

§ 90.

В парафіяльному управлінні ведуться належні книги й акти. Загальний догляд за канцелярією парафіяльного управління лежить на настоятелеві парафії, як голові, а технічно виконують роботу члени причету й титар, або й окрема особа з ухвали парафіяльного управління під безпосереднім урядуванням заступника голови управління з мирян.

§ 91.

Парафіяльне управління відбуває свої засідання найменше один раз на місяць. Рішення управління законні, коли в засіданні беруть участь крім голови й секретаря, половина членів. Рішення приймаються звичайною більшістю голосів. При рівності голосів рішає голос голови.

§ 92.

Діяльність парафіяльного управління відбувається під контролем єпархіальної влади. В сумнівних випадках настоятель затримує виконання постанови парафіяльного управління, повідомляючи про це єпархіального єпископа, який розв'язує справу остаточно. Відпис свого повідомлення єпископові настоятель надсилає до декана.

XVI.

ПАРАФІЯЛЬНА КОНТРОЛЬНА КОМІСІЯ.

§ 93.

Парафіяльне зібрання вибірає контрольну комісію в складі трьох осіб. Розподіл функцій між обраними членами відбувається на першому організаційному засіданні, яке провадить голова парафіяльного управління.

§ 94.

До обов'язків контрольної комісії належить: а) контролювати рахунки й бухгалтерське рахівництво, контракти й умови та інші документи; б) перевіряти рахункові книги й належні до них документи перед скликанням парафіяльного зібрання, переглядати річний звіт парафіяльного управління й складати в цій справі акта; в) зачитувати свої висліди й акти на парафіяльному зібранні й подавати свою пропозицію щодо ретельности чи недбайливости ведення справ та обрахунків і що сталося з того для парафії.

XVII.

БРАТСЬКИЙ СУД.

§ 95.

Для поладження непорозумінь між парафіянами на ґрунті церковно-парафіяльних взаємовідносин при парафіяльному управлінні існує братський суд. Кожного разу при виникненні непорозуміння й бажанні посередництва настоятель парафії пропонує сторонам визначити довірених осіб, яким керівник парафії пропонує обрати третю, незалежну від парафіяльного управління особу, яка й головує при розгляді непорозуміння. Рішення такого арбітражного суду стверджується єпархіальним судом і вважається остаточною.

XVIII.

ВІЙСЬКОВЕ ДУХОВЕНСТВО.

§ 97.

Для обслуговування релігійних потреб православного воїнства існує військове духовенство, на чолі якого стоїть окремий єпископ, що безпосередньо підлягає Всеукраїнському Патріярхові.

§ 98.

З погляду канонічного єпископ військового духовенства залежить від св.Синоду і входить у склад його членів,

а з погляду службової залежності підлягає владі й приписам вищого військового керівництва.

§ 99.

На становище єпископа військового духовенства найвища державна військова установа призначає одного з кандидатів, запропонованих головою Української Православної Церкви.

XIX.

МАНАСТИРІ.

§ 100.

Українська Православна Церква на підставі церковних правил (IV, 4, 8, 24; VII, 12, 13, 20; Двокр. I, 2, 3, 5) має чоловічі й жіночі монастирі, керовані єпархіальними прав'ячими єпископами чи вікаріями при них (VI, 49).

§ 101.

На чолі монастиря стоїть ігумен чи ігуменія (IV, 4, 7, 16, 23; VI, 40, 43, 44, 46, 47; VII, 18, 19, 21, 22; Лаод. 24; Двокр. 4; Анкир 19; Вас. В. 18, 19, 60), яких обирає на це високе становище місцеве чернецтво, а єпархіальний єпископ підносить обранців до відповідного сану й затверджує на посаді настоятеля чи настоятельниці.

§ 102.

У внутрішньому монастирському житті українського православного чернецтва, існують студитські чернечі правила, принесені з Греції в Київ-Печерський монастир в половині XI в., а в теперішній час чернецтво має керуватися уставом, затвердженим Всеукраїнським Патріархом.

XX.

ЦЕРКОВНІ БРАТСТВА.

§ 103.

В парафіях при церквах існують братства і сестрицтва; вони мають своїм завданням оживляти й

розвивати релігійно-моральне життя серед своїх парафіян, утримувати в належному стані святині, допомагати уряджувати урочисті богослужби та в різних формах проявляти християнське милосердя (IV, 3; VI, 68, 74; Лаод. 28; Карф. 51; Феоф. Алекс. II).

§ 104.

Церковні братства й сестрицтва існують на підставі статутів, затверджених єпархіальним єпископом. Головою церковного братства чи сестрицтва в парафії вважається настоятель парафіяльної церкви.

§ 105.

При єпископській катедрі в місті існує єпархіальне церковне братство під головуванням прав'ячого єпископа.

XXI.

ПРОПОВІДНИЦТВО.

§ 106.

В часи богоборництва та аморальності віра православна потребує зміцнення й захисту, а людність православна оборони й остороги перед хибними науками та звабливими спокусами. В цій потребі існують в українській православній Церкві православні проповідники й проповідницькі комітети (Ап. 58; VI, 19, Карф. 77), що працюють за вказівками та керівництвом єпархіальних архиєреїв.

XXII.

НАВЧАННЯ РЕЛІГІЇ.

§ 107.

Церковна влада в парафії піклується, щоб усі православні діти мали відповідну науку Закону Божого по всіх школах своєї парафії.

§ 108.

Кожен настоятель парафії організує навчання За-

кону Божого у всіх школах своєї парафії. Коли сам настоятель не може навчати Закону Божого, то з дозволу єпархіяльної влади доручає це іншій відповідно підготовленій духовній чи світській особі. Одначе, загальне керівництво і відповідальність лежить на настоятелєві.

§ 109.

Навчати Закону Божого в школах можуть тільки особи, що одержали від єпископа своєї єпархії канонічне благословення на проповідництво (Ап. 39, 58; VI, 19).

XXIII.

ДУХОВЕНСТВО.

§ 110.

Відправа богослужень відповідно до давніх звичаїв Української Православної Церкви та згідно з канонічними настановами, виконання обрядів церковних з додержанням канонів і звичаїв української Церкви, задоволення законних церковно-релігійних вимог мирян потребують розвиненого, освіченого, побожного й цілком відданого своєму народові духовенства.

Відповідні якості створюються в наслідок всебічної освіти, доцільно зв'язаної з освітньою системою в суспільстві.

Виховане й освічене духовенство своєю поведінкою й одягом має бути пристойним, моральним, побожним та культурним.

Публічні чинності, що не відповідають гідності духовного сану, не повинні мати місця в поступованню духовної особи.

§ 111.

Кандидати на духовні становища, дяк, диригент дякон, священник) одержують освіту й фахову підготовку в відповідних фахових і богословських школах (пастирські й диригентські курси, семінарії, богословські факультети, академії, (2 Тим. 11, 2; VI, 19, 33; VII, 2) зорганізованих і діючих на основі окремих статутів, програмів, регулямінів, розроблених Вищим Церковним,

Управлінням разом зі Св. Синодом.

§ 112.

Кожний єпархіяльний єпископ має право і обов'язок вчити й виховувати духовенство для своєї єпархії, а тому в єпархіях мають бути богословські школи, пастирські курси тощо під доглядом і керівництвом правячого єпископа.

§ 113.

Функціонування й нормальний розвиток духовних шкіл і виховання кандидатів у духовенство потребують різних закладів і будівель, як друкарні, бібліотеки, спеціально пристосовані будинки тощо. Все це твориться в порозумінні й за згодою державних чинників.

§ 114.

Кандидатів на священників і дяконів висвячує єпископ після відповідного іспиту щодо сталости віри, побожності та лагідності (Сард. 10), й упевненості в їх моральній вартості (VI 33; Карф. 3, 4), призначає їх єпископ на встановлені становища при церквах міських, сільських та монастирських (IV, 10; VII, 15).

§ 115.

Духовні особи й члени клиру звільняються від служби: а) за старістю, як рівно ж і за хворістю (на спочинок); б) за нездібністю; в) по вирокі церковного суду.

XXIV.

МОЛИТВИ ЗА ДЕРЖАВНУ ВЛАДУ.

§ 116.

Духovenство й миряни Української Православної Церкви під час богослужб у храмах, згідно з наукою св. Ап. стола (I Тим. II, 1-4,) підносять молитву за державну владу.

XXV.

ЦЕРКОВНА МАЄТНІСТЬ.

§ 117.

Українська Православна Церква в цілому та її установи мають рухоме й нерухоме майно. Нерухоме церковна маєтність з засади не може бути збувана; лише у виняткових випадках, на внесення єпархіального єпископа, можна збути, замінити чи змінити її призначення на основі спільної постанови св. Синоду та Вищого Церковного Управління. Рухоме церковне майно можна збувати, замінити чи змінити його призначення на основі спільної постанови єпархіального собору та єпархіального церковного управління, ствердженої прав'ячим єпископом (Ап. 38, 39, 40, 41; чи V, 26; VII, 12; Ант. 25).

§ 118.

Регулямін для чинности церковних установ у справах церковної маєтности ухвалює св. Синод. Будівлі, призначені для служби Божої та для установ церковних, що виконують церковне призначення, вільні від скарбових і публічних податків.

§ 119.

Маєтність Української Православної Церкви складається з майна рухомого й нерухомого патріаршого престолу, єпископії, монастиря, церкви, церковного братства й інших церковних установ, а саме: будинки храмів і монастирів, будинки парафіяльні, монастирські братські, богословські школи, друкарні, склади церковно-релігійних предметів тощо та їх земельні ділянки.

§ 120.

Набування й збування рухомого й нерухомого майна відбувається згідно церковних і державних приписів. Уся церковна маєтність перебуває під наглядом і опікою Всеукраїнського Церковного Собору та Вищого Церковного Управління (VII, 12; Карф. 42). Маєтністю патріаршого престолу керує патріарх з допомогою Вищого Церковного Управління. Маєтністю єпископії править єпархіальний єпископ через єпархіальне цер-

ковне управління; маєтністю парафії й церкви керує настоятель за допомогою парафіяльного управління (Ап. 38, 40 41; IV, 26; VII, 12; Ант. 24, 25; Двокр. 1; Карф. 42; Кир. Алек. 2; Феоф. 10, II).

XXVI.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДУХОВЕНСТВА.

§ 121.

Для забезпечення на випадок старости чи хворости (вихід на спочинок), та смерти, а також для забезпечення в тих випадках своїх родин духовество й клир Української Православної Церкви має емеритальну касу (IV, 3; Феоф. II). Маєток емеритальної каси становить приватну власність духовенства і клиру — її членів. Емеритальна каса духовенства функціонує на підставі окремого статуту, виданого св. Синодом разом з Вищим Церковним Управлінням.

§ 122.

Для допомоги родинам на випадок смерти священників, дияконів, диригентів та дяків духовенство має свою похоронну касу в кожній єпархії. Статут затверджує єпархіальний єпископ.

XXVII.

КІНЦЕВІ ДОПОВНЕННЯ.

§ 123.

В осідку Всеукраїнського Патріарха видається друкований орган для всієї Української Православної Церкви. При кожному єпархіальному єпископові видається єпархіальний орган. В єпархіях Матірної України друкування провадиться українською мовою, а в єпархіях Зеленої України (Зелений Клир), Сірої України (Західній Сибір - Середня Азія), в Канаді тощо поруч з українською мовою можливе вживання й іншої мови.

§ 124.

Зміни в статуті остаточно стверджуються на Всеукраїнському Церковному Соборі, а матеріал до цього подається з єпархіальних соборів.

ДОДАТКИ ДО СТАТУТУ.

До § 83. Присяга титара:

„Я, нижче підписаний, обіцяю й присягаюся Все-могутньому Господові Богові, що обов'язки титара при церкві ..... буду виконувати з повною сумлінністю й старанністю для добра й на користь парафії та всієї Української Православної Церкви, пам'ятаючи, що за свої чинності повинен буду дати відповідь Богові на останнім Суді Його. У ствердження цієї моєї присяги цілую Євангелію і Св. Хрест мого Спасителя“.

До § 90. В парафіяльному управлінні ведуться книги: а) метричальні книжки (хрещення, шлюбу, похорону); б) книжки на вписування парафіян; в) парафіяльна хроніка на вписування важливіших подій; г) книга протоколів парафіяльних зібрань і засідань парафіяльного управління; д) сповідна книжка; е) рахункові книжки запису, прибутків і видатків; ж) інвентарна книжка; з) книжка вхідних і вихідних листів і документів.

Грошові прибутки та видатки вписує та виписує титар, або його заступник чи визначена від парафіяльного управління людина.

Зібрані на тарілці гроші титар перераховує в присутності двох, кожного разу інших, парафіян. Карнавки титар відкриває теж в присутності двох братчиків-парафіян. В кінці місяця титар дає парафіяльному управлінню відчит з докладним виказом церковних прибутків та видатків за місяць, В кінці року титар складає річний звіт прибутків і видатків.

Рахунково - касові книжки та інвентарні книги мають бути пронумеровані, прошнуровані, печаткою припечатані й скріплені підписами голови й секретаря парафіяльного управління.

РЕЄСТР РОЗДІЛІВ СТАТУТУ

Розділи	§§
I	Загальні . . . . . 1 - 9
II	Голова Української Православної Церкви 10 - 22
III	Всеукраїнськ. (Помісний) Церковний Собор 23 - 28
IV	Св. Синод . . . . . 29 - 32
V	Вище Цевковне Управління . . . . . 33 - 37
VI	Головна Контрольна Комісія . . . . . 38 - 40
VII	Єпархія та єпархіяльний єпископ . . . . . 41 - 51
VIII	Єпархіяльний собор . . . . . 52 - 58
IX	Єпархіяльне церковне управління . . . . . 59 - 63
X	Єпархіяльна контрольна комісія . . . . . 64 - 65
XI	Єпархіяльний церковний суд . . . . . 66 - 70
XII	Окружний деканат . . . . . 71 - 74
XIII	Православна парафія . . . . . 75 - 83
XIV	Парафіяльне зібрання . . . . . 84 - 87
XV	Парафіяльне управління . . . . . 88 - 92
XVI	Парафіяльна контрольна комісія . . . . . 93 - 94
XVII	Братський суд . . . . . 95 - 96
XVIII	Військове духовенство . . . . . 97 - 99
XIX	Манастирі . . . . . 100 - 102
XX	Церковні братства . . . . . 103 - 105
XXI	Проповідництво 106
XXII	Навчання релігії . . . . . 107 - 109
XXIII	Духovenство . . . . . 110 - 115
XXIV	Молитви за державну владу 116
XXV	Церковна маєтність . . . . . 117 - 120
XXVI	Забезпечення духовенства . . . . . 121 - 122
XXVII	Кінцеві доповнення . . . . . 123 - 124
	Додатки до статуту

ЦЕРКОВНО - АДМІНІСТРАТИВНИЙ УСТРІЙ УКРАЇНСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ.

I.

Трудовий український нарід з предкавіку в праці вбачає честь для себе й життєвий обов'язок. Шукаючи для членів своєї нації життєвих просторів, щоб застосувати на ділі свої фізичні здібності й здобути своїм синам засоби існування, український нарід розселяється в різні сторони за межі основної своєї території, на якій застає його історія далеко ще до появи там християнства.

З прадавніх часів Матірна Україна (Метрополія) виділяє споміж себе зайвину робочої сили й заселяє нею вільні простори. На протязі десятка віків український нарід своїми синами освоїв Північний Кавказ, Кубань; пробирається за Дін до Волги й Уралу; рідниться з синами Середньої Азії; заповнює плодючі низини Сибіру, створюючи Сіру Україну, доходить до Амура й на берегах Тихого Океану утворює Зелений Клич чи Зелену Україну.

Трудяться мозолисті руки українця й на американських землях. Там він осівся невеличкими острівцями в південній частині Нового Світу й компактними масами в Північних Станах (Канада).

У всіх місцях освоєння вільних земель український нарід залишається сам собою з своєю православною вірою, своїми звичаями й мовою побутом і характерними антропологічними прикметами.

Відновлена Українська Православна Церква однаково дбає, як добрий євангельський пастир, за побожних синів української нації як на землях Метрополії, так і на просторах поза її межами. Церковно-адміністративний устрій охоплює всі місцевості, де тільки осілися українці в значних кількостях. Для однастайности й наукової зручності в розподілі церковно-адміністра-

тивних одиниць застосовується термінологія й назви з географічної мапи України у виданню Українського Суходолового Інституту.

При розподілі митрополій та правячих кафедр і єпархій подаються цифрові дані про кількість українців у даній місцевості та відсоткове відношення тої кількості до всього числа мешканців, де того потребує ясність.

Статистичні дані використано з урядового обліку 1926 р. З того часу, як відомо, сталися великі зміни в кількості населення певних місцевостей. Тому й треба брати подані обчислення як приблизний висновок. В межах Матірної України (Метрополії) подані числа не мають причин збільшуватися. На деяких просторах за межами метрополії траплялися такі обставини, що спричинялися до збільшення кількості українців. За кількість українців у Америці цифрових даних не зобуто й узято приблизне число. Отже статистичні дані при встановленні єпархій і вікаріятів мають бути тільки орієнтовними показниками.

II.

I. ВОЛОДАРСЬКИЙ КИЇВ.

В давнині, коли вся Україна становила в церковно-адміністративному відношенні одну митрополію, на чолі її стояв „Митрополит всея Русі“, тобто України. Тепер кількість українців значно зросла й так поширилася по земній кулі, що релігійне обслуговування їх запотребувало до десятка митрополій, кілька десятків єпархій і до сотні єпископів. З перших віків життя Церкви встановився звичай (див. Вступ), що над об'єднаними кількома митрополіями стоїть патріарх.

Престольним чи володарським містом для патріарха вважається Київ. Голова Української Православної Церкви є разом з тим правячий архиєрей Київської єпархії, почесний архиєпископ Таврійсько-Чорноморської та Січеславської митрополій і Священноархимандрит Київсько-Печерської Лаври. Київ з околицями в недавньому минулому нараховував до одного мільйона населення.

2. ГАЛИЦЬКА МИТРОПОЛІЯ.

До складу Галицької Православної Митрополії входить Буковина й Закарпаття. Всього населення вважається в Галичині до трьох мільйонів. В Буковині нараховується 700 тисяч. В Ужгороді з околицями нараховується десь коло 600 тисяч. Лемківщина має загалом до ста тисяч мешканців. Разом — 4.400.000 мешканців. Галицька земля переважно заповнена греко-католиками, а православні мешкають в Буковині, Закарпатті та на Лемківщині. Отже не всі чотири мільйони треба зараховувати до Української Православної Церкви, а значно менше.

Стале становище в Галичині має греко-католицька митрополія. Поки не вирішиться питання взаємовідносин між Українською Православною Церквою й греко-католиками Галичини, як братньою нам національною церквою, можливо настановити правячих єпископів чи архієпископів в Чорнівцях, Львові та Ужгороді, а вікарних єпископів посадити в Станіславові та Перемишлі. З давньої традиції може існувати правячий єпископ Краківсько-лемківський.

3. ВОЛИНСЬКА МИТРОПОЛІЯ.

Давня Волинь нараховує в собі до трьох мільйонів православних мешканців. Видатніші міста на Волині такі: Луцьк, Рівне, Холм, Пинськ, Берестя. В минулому це було дві єпархії — Волинська й Холмсько-Підляська. Надалі мають зайти деякі зміни. Перш за все Житомирщина з територіяльної та адміністративної зручності входить до складу київської митрополії. В Пинську з околицею має бути правячий єпископ чи й архієпископ. Холм залишається центром Холмсько-Підляської Єпархії з архієпископом на чолі. Місцем осідку митрополита, як це вже й до цього часу встановилося, має бути Луцьк. Очолюючи митрополію, разом з тим митрополит вважається правячим архієпископом Луцьким та Ковельським. До цієї єпархії належать вікаріати Рівенський і Дубенський. На Кременеччині, в межах якої міститься Почаїво-Успенська Лавра, встановлюється прав'ячий єпископ, щоб обслуговувати цю давню святину й бути репрезентантом її перед верховними керівниками Української Православної Церкви.

4. ПОДІЛЬСЬКА АРХІЄПІСКОПІЯ.

На Поділлі вважається до 4,5 мільйонів православного населення. Визначними містами на Поділлі є Винниця, Камянець-Подільський та Могилів на Дністрі. У Винниці має бути осідок єпархії з архієпископом на чолі, в Камянці місце осідку прав'ячого єпископа, а в Могилеві повинен бути вікарій. При розвиткові освітніх установ та при наявності на Поділлі значних міст з давньою культурою й значною кількістю населення можливо мати не менше двох вікарних єпископів

5. КИЇВСЬКА МИТРОПОЛІЯ.

При патріяршому центрі в Києві повинен бути осідок і прав'ячого архієпископа, як патріяршого намісника. На своїй площині Київщина має досить визначних міст з давньою культурою й чималим населенням. До таких міст належить Гумань, Біла Церква, Черкаси, Чигирин, що й у минулому мали вікарних чи й правячих єпископів.

До Київщини з територіяльної зручності зараховується й Житомирщина з такими містами, як Коростень Обруч. Житомир завжди вважається катедральним містом прав'ячого єпископа.

Всього населення в перерахованих містах з околицями доходить до 6,5 мільйонів. Отже, крім прав'ячого архієпископа, як заступника патріярха, можуть бути єпархіяльні єпископи в Житомирі, Гумані, Черкасах, а вікарні для Коростеня, Білої Церкви, Чигирини тощо. Правобережна Митрополія з Києвом у центрі має до 7, 5 мільйонів православного населення.

6. ЛІВОБЕРЕЖНІ АРХІЄПІСКОПІЇ.

На Лівобережжі близько від Дніпра лежить дві значних архієпископії — Чернігівська й Полтавська. В першій нараховують три мільйони сімсот тисяч мирян, а в другій два мільйони п'ятсот тисяч мешканців. На Чернігівщині з визначних міст є Чернігів, Прилуки Ніжин, Новгород-Сіверськ, Глухів та Конотоп. В більших названих міст є монастирі, й там повинні бути вікаріати.

Полтавська архієпископія в минулому мала в своєму титулі „Полтавський і Переяславський“, а як переяславський вікаріят почав рахуватися при київській

катедри, полтавська катедра почала зватися „Полтавською та Кременчуцькою“. Поруч з тим з Полтавської єпархії в останній час виділилася окрема єпархія Лубенсько-Миргородська. Отже на Чернігівській архієпископії повинно бути не менше двох вікаріятів, а на Полтавській один вікарій і один єпископ з функціями правячого архиєрея, крім архиєпископа в Полтаві.

7. МИТРОПОЛІЯ НА СЛОБОЖАНЩИНІ.

Осідок митрополита має бути в Харкові, що з округою має три мільйони чотириста тисяч населення. На Сумщині нараховується один мільйон двісті тисяч мешканців; в Росошанському районі така ж кількість, як і на Сумщині; Старобільщина має до шістьсот тисяч вірних, а разом на всій Слобожанщині вважається до шести мільйонів двісті п'ятьдесят тисяч населення.

На Сумщині з Роменщиною має бути правячий єпархіяльний архиєрей. На такі міста, як Острогжськ, Ізюм, Старобільськ, Білгород, Куянськ має бути не менше двох вікарних єпископів.

8. СІЧЕСЛАВСЬКА МИТРОПОЛІЯ.

В центрі митрополії лежить Січеслав (Катеринослав, чи Дніпропетровськ), що має бути й осідком архиєпископа, як заступника патріярха; тут нараховується до двох мільйонів двохсот тисяч мешканців.

На Запорізьку землю припадає до 1.600.000 населення; на Староград (Ялисавет чи Кіровоград) з околицею припадає до 3.500.000 мешканців; Донецько-промислові простори містять в собі також до 3.500.000 мешканців; Луганськ з околицями має 600000 населення.

Всього в цій митрополії маємо мешканців поверх 10 мільйонів. При такій кількості й поважності промислових районів повинна бути відповідна кількість правячих архиєреїв та вікарних єпископів.

Прав'ячий єпископ має бути в Юзівці (Сталіно); так само повинен бути єпархіяльний єпископ і в Старограді (Ялисавет); Маріюпіль заслуговує правячого єпископа. Вікаріянти можуть мати місце в таких містах як Запоріжжя, Кривий Ріг, Таганріг, Луганськ.

В Січеславській митрополії почесним керівником вважається Патріярх. Тому Січеславський архиєпископ вважається намісником патріярха, але є фактичним керівником митрополії.

9. ТАВРІЙСЬКО-ЧОРНОМОРСЬКА МИТРОПОЛІЯ.

До північних берегів Чорного Моря, починаючи від гирла Дунаю і до Озівського моря з Кримською площиною, прилягає українська земля, що першою сприйняла Візантійську культуру й християнську віру.

В Таврії до одного мільйона мешканців; Одеса з околицею має 1.600.000 населення; Кишинів з округою має також мільйон вірних; давня Ольвія (Миколаїв) з округою має 1,400.000 мешканців. Разом це виносить п'ять мільйонів.

Осідком митрополита, як патріяршого намісника, має бути Одеса з вікарієм в Ольвії. Єпархіяльні архиєреї мають бути в Кишиневі з вікарієм в Болграді; в Херсоні з вікарієм в Мелітополі; в Неаполісі (Симферополі) з вікаріянтами в Херсонесі (Севастополі)-та Пантикапей (Керчі). Хоч тут передбачається митрополит, але почесним керівником треба вважати патріярха в відзнаку найстаріших традицій зв'язку з візантійсько-християнською культурою.

10. ЄПАРХІЯ НА ДОНЩИНІ.

На землях Донщини українська людність перемішана з представниками інших національностей, а тому й обслуговування її в релігійному відношенні повинно відступати в інших рамках, як на Україні з судільним національно населенням. Потрібно встановити кількість всього населення й відсоток серед них українців.

На півдні Донщини в околицях Сальського, що має до ста тисяч населення, українців нараховується 44%, тобто 44.000. Далі на північний схід Донщини кількість українців зменшується і в окремих випадках доходить в Новохоперську до 5%. Однак в загальній кількості українців на Донщині набирається до 653.000.

З визначних міст на Донщині є Ростов, Новочеркаськ, Сальське, Балашов. У Ростові чи Новочеркаську мав би бути єпархіяльний архиєрей, а вікарій в Балашові.

11. СПАРХІЯ НА ПОВОЛЖЖІ.

З визначних міст в Поволжському краю є Покровське (Енгельс), що з околицею числить в собі шістьсот тисяч мешканців; Комишин, що має з округою двісті тисяч мешканців, та Волгород (Сталінград-Церицин), що з округою має 1.400.000 населення. Відсоток українського населення в названих трьох округах не перевищує 29⁰/₁₀₀. В середньому маємо 12,3⁰/₁₀₀, тобто 270.000 українського населення. Осідком єпархіяльного єпископа має бути Волгород, а в німецькому Поволжжі (Покровське) має бути вікарний єпископ.

12. СПАРХІЯ НА АСТРАХАНЩИНІ.

Кількість населення в Астраханщині не перевищує й двох мільйонів, а українців не досягає 9⁰/₁₀₀, тобто 169.000. З визначних населених пунктів на Астраханщині є Астрахань та Еліста. Осідком єпархіяльного архиєрея повинна бути Астрахань. В Елісті міг би бути вікаріят.

13. ТЕРСЬКА АРХІЄПІСКОПІЯ.

В різних місцях північного Кавказу по різному розмістилися українські переселенці. В інших округах відсоток їх ледве доходить до 5⁰/₁₀₀, а в інших сягає навіть до 34⁰/₁₀₀ (Ставропільщина). В округах Володикавказу, Ставрополю, Пятигирська, Кізляра нараховується до 2.230.000 населення й серед нього пересічно 22⁰/₁₀₀ українців, тобто 497.430.

Серед міст для осідку єпархіяльного архиєпископа придатні можуть бути Ставропіль або Пятигирськ. При нормальних умовах життя тут може бути до двох вікарних єпископів у таких містах, як Володикавказ, Грізний, Кізіляр тощо.

14. КУБАНСЬКА МИТРОПОЛІЯ.

На Кубанських землях осівся найміцніший український виходець з запорізьких зимовиків. З політичних міркувань його перемішано в свій час з іншими національностями. Пересічно українців на Кубані поверх

33⁰/₁₀₀, тобто 623.000. Видатніші міста: Українодар (Катеринодар) Новоукраїнське (Новоросійське), Туапсе, Майкоп, Ейське, Сочі, Армавір, Тихоріцьке.

Осідок митрополита має бути в Українодарі. В Новоукраїнському та одному з показаних міст мають бути єпархіяльні архиєреї, а в решті міст має розміститися кілька вікарних єпископів.

15. МИТРОПОЛІЯ В СІРІЙ УКРАЇНІ.

До Сірої України входять землі північного Казахстану та полуднево-західного Сибіру. Статистичні дані з урядового перепису 1926 р. слабо показують на дійсний стан річей сьогоднішнього дня. Перед війною (1941) Українославі (Караганда) мала вигляд величезного промислового міста з околицею, де працює багато й українців, а дані обліку дають лише 1110 українських мешканців, всього ж населення в місті не перевищує й двадцяти тисяч.

При скупих даних всього населення нараховується 6.272.000 при 21⁰/₁₀₀ українців, тобто 1.320.900. Деякі області і на той час мають значні показники: в Омській — 164.800 українців, в Акмолінській — 67.390 українців, в Кустанайській — 163.800 українців і т. д.

На всі ці землі, що тут об'єднано під одною назвою Сірої України, припадає досить міст з значною кількістю українців.

З огляду на великі простори й значну віддаленість від Матірної України в Сірій Україні має бути митрополит, єпархіяльні архиєреї та вікарії. Належало би осідок митрополита мати в Українославі (Караганді), але при наведених вище показниках доводиться називати й інші міста, як, наприклад, Петропавловськ, Павлодар, Кустанай.

Єпархіяльні архиєреї мають бути в Оренбурзі, Алма-Аті, Семипалатинську та Павлодарі. Вікарні єпископи мають бути в Акмолінську, Челябінську, Кустанай й Уральську.

16. МИТРОПОЛІЯ В ЗЕЛЕНІЙ УКРАЇНІ.

На мапі Укр. Океанічного Інституту назву Зеленої України дано просторам, що часто в нас відомі під

назвою Зеленого Клину. То є землі на Амурі, за Байкалом, коло Володивостоку, простягаючись аж до Корей.

Володивосток, Хабаровськ, Благовіщенськ з їх околицями мають 26% українців. Загалом виходить 316.960 українців на 1.851.000 населення.

З даних 1626 р. у Володивостоці з округою нараховується 148.720 українців, у Хабаровську з округою 48.880 українців, у Благовіщенську з округою 102.960 українців, у Читі з околицею 7.720 українців.

Через віддаленість та ізольованість від Матірньої України в Зеленій Україні має бути окрема митрополія з кількома єпархіяльними архиереями й вікаріями. Осідком митрополита має бути Краєвий осередок — Хабаровськ, а в Володивостоці, Благовіщенську й Читі існуватимуть єпархіяльні катедри з прав'ячими архиереями.

При хабаровській катедрі має бути вікаріят для обслуговування Миколаївська на Амурі, Олександрівська на Сахаліні, Петропавловська на Камчатці з прилеглими до них заселеними пунктами. При читинській катедрі має бути вікаріят для обслуговування Зеї, Стрітенська, Нерчинська.

17. КАНАДІЙСЬКА АРХІЄПІСКОПІЯ.

За кількість українців в Америці даних не маємо, а відомо, що їх там дуже багато. Судільною масою вони осіли в Канаді, де й зараз існує архієпископська катедра. Значними острівцями розселилися по Бразилії та Аргентині.

В Північних Сполучених Штатах, крім Канади, українці перебувають невеличкими групами й в інших місцях. При осідковій архієпископа в одному з великих міст Канади має бути при його катедрі кілька вікарних єпископів для обслуговування українців по всіх місцях розселення їх в Америці.

18. ВІЙСЬКОВА ЄПІСКОПІЯ.

Для обслуговування релігійних потреб православного вояцтва в Україні існує окреме духовенство. Очолювати таке духовенство має особний єпископ, що в

канонічному відношенні повинен підлягати вищому церковному керівництву Української Православної Церкви, а в службовому відношенні залежати від вищої військової влади.

III.

Зведення.

Ч. Найменування церковно-адміністративних одиниць	Прав'ячі ієрархи		Вікарні єпископи	Кількість україн. населення
	єпископи	митрополити		
1. Володарський Київ (престольний)	-	1	-	1.000.000
2. Галицька митрополія	3	1	2	4.400.000
3. Волинська митрополія	3	1	2	3.000.000
4. Подільська архієпископія	2	-	1	4.500.000
5. Київська митрополія	4	-	3	6.500.000
6. Лівобережні архієпископії	3	-	3	6.200.000
7. Митрополія на Слобожанщині	1	1	4	6.250.000
8. Січеславська митрополія	4	-	4	11.400.000
9. Таврійсько-Чорноморська митрополія	3	1	5	5.000.000
10. Єпархія на Донщині	1	-	1	653.000
11. Єпархія на Поволжжі	1	-	1	270.000
12. Єпархія на Астраханщині	1	-	-	169.000
13. Терська архієпископія	1	-	2	497.000
14. Кубанська митрополія	2	1	4	623.000
15. Митрополія в Сирій Україні	4	1	4	1.320.960
16. Митрополія в Зеленій Україні	3	1	2	316.960
17. Канадійська архієпископія	1	-	2	200.000
18. Військова єпископія	1	-	-	-
Разом:	38	8	40	52.330.290
Разом прав'ячих ієрархів	46			
Разом всіх єпископів	86			

Вище подано загальний схематичний нарис фактичного стану річей. Здійснення на ділі може натрапити на можливі ускладнення. Вміщення українського єпископа на чужу державну територію повинно, розуміється, зіткнутися з великими труднощами. Одначе мусимо знати, що ніщо на світі не дається без труднощів (Царство Боже силою береться й дужі осягають Його). Треба перш за все знати дійсний стан річей, а обслуговування релігійних потреб в тих реальних обставинах здійснюватиметься в міру фактичних можливостей.

РЕЛІГІЙНО-МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ В УКРАЇНІ.

I

Шкідливість атеїстичного виховання молоді не підлягає сумніву. Все виразніше чути гасло часосоціална справедливість у безкласовому національному суспільстві, побудованому на морально-релігійних основах. З незвичайною силою проявляється зараз приспане релігійне почуття в народі.

За чверть століття душа молодого покоління спустошена атеїзмом. Стає велечезне завдання перевиховати молодь в релігійному напрямі. Серед того моря перевиховуваної молоді треба найти й виділити велику кількість правдиво-релігійних, високо-культурних, бездоганно-моральних та національно-свідомих кандидатів на священиків, як духовних наставників, що живим, вогненим словом та прикладом власного життя впливали би позитивно на шкільну молодь.

Виділення та виховання наставників релігії не повинно відбуватися ізольовано, закрито, як це робилося в минулому. Ізольованість веде до виключности, кастовости, що несе шкоду національному розвитку. Можемо попасти з вогню та в полум'я. Висококультурність і побожність кандидатів на духовний стан є конечна.

Виховання молоді й серед неї кандидатів на духовний стан повинно провадитись в гармонійному поєднанні з загальною структурою суспільства. Треба виховати не релігійних фанатиків, а свідомих синів нації, щоб чітко уявляли собі відношення між національними устремліннями й вічними правдами християнства: християнська релігія містить в собі таку правду, яка зобов'язує кожного й обмежує самоволю не лише одиниці, а й нації. Моменти релігійні та національні повинні зливатися в один синтетичний рух і творити одну суцільність.

Елементи релігійного та національного виховання мають бути органічно зв'язані між собою в єдиній національній школі, що творить ґрунт всякого спеціаль-

ного виховання. Після закінчення вищого ступеня єдиної національної школи молодь свідомо обирає собі певний ухил в спеціальності.

Продовженням науки після закінчення вищого ступеня єдиної національної школи має бути богословська семінарія, що повинна ділитися на 4 курси. Перші два роки заповнюються загальними церковно-релігійними предметами, а два останні роки, поруч богословських наук, присвячуються педагогічним та соціально-психологічним студіям. Теорія поєднується з практикою й вправами у відповідних зразкових школах. Така педагогічно-релігійна освіта повинна мати характер ґрунтовного науково-методичного навчання, щоб дати всебічно розвинену в науковому й громадському розумінні людину, достойну високого призначення учителя релігії і учителя взагалі.

В умовах тяжкого знищення духовного й матеріального після воєнної розрухи доведеться звертатися і до короткотермінових курсів, щоб заповнити нагальну потребу на перших часах життя церкви. При нормальних умовах розвитку суспільства найкращий спосіб виготовлення окреслених вище кандидатів на духовних наставників можливий був би в богословських факультетах при університетах, але в післявоєнних обставинах така можливість не зразу може наступити.

Поруч з освітою має займати виключне місце виховання нашої молоді. Часто змішують поняття «виховання» з «освітою», але освічувати, тобто передавати комусь свої знання — то одна справа, а виховувати, тобто прищеплювати моральні вартості, створювати характер — то щось зовсім інше. В наш час потрібно перш за все виховати тверді, мужні, національно свідомі й чесні характери.

При духовно-моральному спустошенні молоді потрібно таке виховання починати з родини, вводячи ці питання в церковно-релігійну проповідь, в щоденну й періодичну пресу, в практичну діяльність братств, сестричтв тощо. В навчанні молоді виховні питання повинні зайняти чільне місце. Рідна історія, художня література, народньо-художні співи мають позитивні боки нашого життя подавати в такому аспекті, щоб молодь проймалася ними, захоплювалася мужністю й художністю й створювала з того для себе суцільний світогляд.

Найкращі вихованці богословських семінарій закінчують наукові студії в високих богословських школах (академіях), що мають на меті підготувати професорський склад для семінарій та творити вищих керівників Церкви. Духовні академії, дорівнюючись програмами до університетів, спеціально вивчають релігійно-богословські питання.

II.

Спинившись коротко на основних принципах релігійної освіти й виховання та на тих науково-педагогічних закладах, що мають виготовляти працівників на церковній ниві, підрахуємо фактичну потребу таких працівників і тих педагогічних закладів, що мають виготовляти таких працівників.

Православної української людности, що потребуватиме духовного обслуговування, нараховано зверх 52 мільйонів (див. церковно-адміністративний устрій). Окремих єпархій повинно бути разом біля 46. а всього єпископів, правячих і вікарних, потребуватиметься до 86 чоловік. Приймаючи пересічно біля п'яти тисяч парафій в парафії, будемо мати поверх десяти тисяч парафій, а це говорить за те, що й священників повинно бути поверх десяти тисяч (помимо дяків і диригентів).

При катедрах єпископів буває по кілька священників і дяконів. Це збільшує кількість священнослужителів і дозволяє говорити за кількість не менше 12-ти тисяч. Коли припустити одну семінарію на єпархію, то мусіло б бути до 46 семінарій. Одначе треба зважати на реальний стан річей. В єпархіях Поволжжя, Сірої України, Зеленої України тощо навряд чи в скорім часі може витворитися такий стан в порозумінні з місцевими владами, щоб там змогли функціонувати богословські семінарії. Мусимо розраховувати переважно на єпархії Центральної України і в них планувати семінарії. Таких єпархій в Матірній Україні можемо найбільше нарахувати 28.

Кожна семінарія зможе випустити щорічно не більше 30 кандидатів, а разом 840. Коли відкинути 20% на відсів, матимемо не більше 670 кандидатів щорічно, тобто 12.000 можна покрити лише за 17 років. Ура-

ховуючи все разом, приходимо до висновку, що змушені будемо заводити богословські короткотермінові курси, для яких треба укласти інструкції, програми, конспекти викладів, підручники українською мовою, як це треба зробити і для академій, богословських факультетів, семінарій тощо.

У післявоєнний час не зразу укладуться добросусідські взаємовідносини, щоб можна було обслужити релігійні потреби на кожному місці розселення українців. Спочатку стоятиме перед нами потреба Матірної України, кажучи округло, по обох боках Дніпра.

Перша потреба вимагатиме значно менше того числа, яке показано в зведенні церковно-адміністративного устрою. То склався загально-статистичний нарис, який в реальній можливості розкривається в значно вужчих формах. Одначе загальну перспективу ми не повинні затрачати з ока.

ЛІТЕРАТУРА

I.

1. БИКОВСЬКИЙ Л. - Напрявні Всеукраїнської Високошкільної політики. Див. „Чорноморський Збірник“, кн. III, Одеса 1943, сторн. 12.
2. ВЛАСОВСЬКИЙ І. Ф. Парафіяльний статут. Луцьк 1942 (машинопис.)
3. ВНУТРІШНІЙ СТАТУТ Святої Автокефальної Православної Церкви в Генерал-Губернаторстві, прийнятий св. Собором Єпископів року Божого 1942-го листопада 30 дня та Урядом Генерал-Губернаторства дня 19 січня року Божого 1943. Варшава, б. р. в. 22 сторн.
4. ГОЛУБІНСЬКИЙ Е. - Історія Русской Церкви. Т. I, половина 1 і 2; Т. II, половина I. Москва 1901-1904, 1900.
5. ГОРСЬКИЙ С. - Напрявні лінії релігійного виховання в укр. школі. Див. „Збірку еляборатів“, п.з. - „Напрявні, система, програми Української Національної Школи“ під ред. проф. Л. Білецького. Прага 1941, сторн. 17-24.
6. ГРУШЕВСЬКИЙ М. - з історії релігійної думки на Україні. Львів 1925.
7. ГРУШЕВСЬКИЙ М. - Культурно-національний рух на Україні в XVI - XII віці. Київ, Львів 1912.
8. ДЕКРЕТ Директорії Української Народньої Республіки про надання Синодові функцій судових (1919-20).
9. ДОНЦОВ Д. - Дух нашої давнини. Прага 1944, 8, 263 с.
10. ДОРОШЕНКО Дм. - Православна Церква в минулому й сучасному житті Українського народу. Берлін 1940. ст. 69.
11. Дорошенко Д. — Ілюстр. історія України 1918-1923 рр., т. II, Ужгород 1930 р., стр. 317-335.
12. ЗАКОН I січня 1919 р. про автокефалію Української Церкви. Див. О. Лотоцький: Українські джерала церковного права. Варшава, 1931, стор. 297-298.

13. ІЛАРІОН, Митрополит - Ідеологія Української Церкви. Холм 1944, 16^о, 56 с.
14. ІНСТРУКЦІЯ церковним старостам. Варшава. Синодальна Типографія. 1932. 8^о, 23 с.
15. КОНОВАЛОВ В. А. - Духовний суд и расторженіе брака православных. Варшава 1929.
16. КОРОЛЕВА Н. - Старо-Київські легенди. част. I - II. Прага 1942-43.
17. КУБІЙОВИЧ В. § - Географія України й сумежних земель. 2 вид. Львів, Краків 1943.
18. КУБІЙОВИЧ В. - Атлас України й сумежних країв. Львів 1937, стор. 48-65 мап.
19. ЛИПА Ю. - Призначення України. Львів 1938, 8^о, 308 сторн.
20. ЛИПІНСЬКИЙ В. - Церква й релігія в історії України. Львів 1933.
21. ЛОТОЦЬКИЙ О. - Автокефалія. Т. I - II. Варшава 1935, 38 сторн. 203 - 550.
22. ЛОТОЦЬКИЙ О. - Засади нормального статуту автокефальних церков. Див. його „Автокефалія“, Т. I, Варшава. 1935, сторн. 189-200.
23. ЛОТОЦЬКИЙ О. - Українські Джерела Церковного Права. Варшава 1931. 318 ст.
24. ЛОТОЦЬКИЙ О. - Церковноправні основи автокефалії. Варшава 1931.
25. ЛОТОЦЬКИЙ О. - Церковна справа на Україні. Див. „Літ.-Наук. Вістник“, Львів, 1923, кн. У.
26. МОРАЛЕВИЧ Я. - Статут парафіяльного та епархіального управління. Прага 1941, 4^о, 18 с.
27. ОГІЄНКО І. - Відродження української Церкви. (Доклад на всеукраїнському церковному Соборі у Києві 14 січня 1918 р.) (див. Дорошенко Д. — ілюстрована історія України 1917-1923 р. р., т. II, Ужгород 1930 р., стр. 322).
28. ОГІЄНКО ІЛАРІОН—Українська Церква. Т I-II, Прага 1942, ст.234—221.
29. ОЛЕСЕВИЧ Т.—Статистичні Таблиці укр. населення С.С.С.Р. Варшава 1930, 4^о, 128 сторінок.

30. ОЛЕСЮК Т. — Сирій Клин—Ближнє Східній Край—Казакстан [Сіра Україна]. Див. його статтю „Українські Колоніяльні Землі“, Варшава, „Табор“, ч. 20,21, 1933-34 сторн. 48-51, 38-46 і мапу.
31. ОЛЕСЮК Т. - Зелений Клин - Далеко-Східний Край. Див. його статтю „Українські колоніяльні землі“, Варшава, „Табор“, ч. 18, 1932, сторн. 76 - III - і мапа.
32. ОЛЕСЮК Т. - Зелена Україна. Одеса, Хабаровськ 1944. Сторн. 54 - I мапа.
33. ОЛЕСЮК Т. - Сіра Україна. Київ 1944, (в рукопису).
34. ОЛЕСЮК Т. - Мапа Української Метрополії із поясненнями Київ 1944, 4^о, сторн. 10 -- мапа.
35. ПОЛОЖЕНІЕ о висшем и епархіальном Управленіи Православной Церкви. Утверджено свящ. Собором Прав. Рос. Церкви в 1917-18. Варшава 1922, 8^о 27 с. Изд. „Век Культуры“.
36. ПОСЛАНІЕ Кирило-методієвського Брацтва Православним Християнам на Україні. Камянець на Поділлі, Вересень 1919 р, 16^о, 12 с. Видання Міністерства Преси й Інформації, ч. 123.
37. ПОСТАНОВЫ (определенія) Всеросійського Церковного Собору 1917-1918. Москва.
38. ПОСТАНОВИ Всеукраїнського Церковного Собору у Києві у січні 1918 р.
39. ПРАВДА о религии в России. Московская Патріархія. Москва 1942.
40. ПРАВОЕ ПОЛОЖЕНІЕ Святой Автокефальной Православной Церкви в Польше. Доклад I-му Поместному Собору Православной Церкви в Польше. Варшава 1931. 4^о, 78 с.
41. ПРИХОДСКІЙ УСТАВ Православной Церкви. Утвержден Свящ. Собором Прав. Рос. Церкви. Варшава 1922. Издательство „Век Культуры“.
42. ПРОТЕСТАНСЬКІ Громади на Україні. Див. журнал: „Віра та знання“ (Торонто). Рік. II, 1924, ч. 9-10 (лютий-березень), сторн. 44-48.
43. СВІТ І. - Український Далекий Схід. Одеса, Хабаровськ 1944. 4^о, Сторн. 37 і I мапа.

44. СВОД ЗАКОНОВ Російської Імперії. С. П. Б. 1842. Т. I. Основные Госуд. Законы. О В е р е. § 40-46. сторн. 10-11
Т. УШ. Раздел третій. О зданиях церковных § 179-225, сторн. 214-222.
Т. IX. Роздел второй „О Духовенстве“, § 234-457, ст. 49-85.
Т. X. часть I. Законы Гражданские. § 1-351, ст. 1-61.
45. ПОЛНЫЙ СВОД ЗАКОНОВ, Російской Империи. Изд. неофициальное, С. П. Б. 1903.
Т. XI, часть I. Свод учреждений и уставов Управления духовных дел иностранных исповеданий христ. и иноверных, сторн. 7-174.
46. СССР. Административно территориальное деление союзных республик. Москва 1938.
47. СТАТУТ про тимчасову найвищу Управу Православної Церкви в Україні 9 липня 1918 р. (Див. Проф. Д. Дорошенко: Ілюстрована Історія України. 1917-1923. Т. II. Укр. Гетьманська Держава. Ужгород 1930. сторн. 328-330).
48. СТАТУТ Кирило Методієвського Брацтва. Київ 1918.
49. ТИМЧАСОВИЙ СТАТУТ Української Автокефальної Православної Церкви, складений 1921 р. у Києві.
50. „УКРАЇНСЬКА АВТОКЕФАЛЬНА ЦЕРКВА“ (часопис).
51. УКРАЇНСЬКА ЗАГАЛЬНА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ. Книга знання, Т. I-III. Львів.
52. УСТАВ Духовных Консистерій з дня 9. IV. 1883 р. С. П. Б. 1883.
53. УСТАВ ДУХОВНЫХ КОНСИСТОРІЙ. С. П. Б. 1905, 8°, 200 с. (Перевидання 1883 року).
54. УСТАВ Острожского ср. Кирилло-Методієвского Православного Церковного Братства от 2-11 июня 1893 г. с дополненіем от 31. января 1929-22 января 1910 г.
55. УСТАВ Православного Миссионерского Общества. Сімферополь 1896. 8°, 9 с.
56. „ЦЕРКВА І НАРІД“ (часопис). Крем'янець 1935-1938.
57. Чехович К., Християнський націоналізм. Львів 1939.
58. ПРАМЧЕНКО Л. - Матеріяли до питання адміністративного поділу України. Прага 1941, 4°, 52 сторн.

II.

59. CHODYNICKI Ign.-Kosciol Prawoslawnny a Rzeczypospolita Polska. Zarys historyczny 1370-1632. Warszawa, 1934, 8°, 632.
60. DEKRET Prezydenta Rzpolitej z dnia 18. XI. 1938 r. o stosunku Panstwa do Polskiego Autokefalicznego Kosciola Prawoslawnego. »Dziennik Ustaw Rz. Polskiej« N. 88, z dnia 19. XI. 1938 r.
61. LANGROD J. Stef.—O autokefalii prawoslawnnej w Polsce. Warszawa 1931, 8°, 170 str.
62. MALY ROCZNIK STATYSTYCZNY. 1939. Warszawa 1939.
63. ROZPORZADZENIE RADY MINISTROW z dnia 10. XII. 1938 r. o uznaniu Statutu Wewnetrznego Polskiego Autokefalicznego Kosciola Prawoslawnego. »Dziennik Ustaw Rz. Polskiej« N. 103, z dn. 30. XII. 1938.
64. STATUT Konsystorzy Diecezjalnych Sw. Polskiego Autokefalicznego Kosciola Prawoslawnego. Warszawa 1939. in 8°, 80 str.
65. STATUT normalny prawoslawnnych bractw cerkiewnych. Warszawa, 1926. Druk. Synodalna. 12°, 8 str.
66. WOLINSKI J.-Polska i Kosciol Prawoslawnny. Zarys historyczny, Lwów 1936. 8°, 150 str.
67. ZYZKIN M.-Autokefalia i zasady jej zastosowania. Warszawa 1931. 8°, 128 str.

З М І С Т

I. Від автора	3 — 4
II. Вступ	5 — 7
III. Статут Української Православної Церкви (Проект)	9 — 43
IV. Церковно-адміністративний устрій Української Православної Церкви	44 — 54
V. Релігійно-моральне виховання в Україні	55 — 58
VI. Література	59 — 63

ПОМІЧЕНІ ПОМИЛКИ

стор.	надруковано	треба читати
4 ст. 4 р. згори	підтема	тема
7 ст. на кінці	проект	проект ст. 9 (перед початком).
10 ст. 4 р. згори	вселенских	вселенських
16 ст. 5 р. згори	виконавчої-адміністративної	виконавчо-адміністративної
16 ст. 6 р. знизу	питанне	питання
16 ст. 1 р. знизу	налагодження	полагодження
18 ст. 7 р. згори	виникаюь	виникають
18 ст. 7 р. згори	неясніть	неясність
19 ст. 1 р. згори	єпископ	єпископ
19 ст. 11 р. знизу	хрест оздобами	хрест з оздобами
21 ст. 13 р. згори	після слова підготовно- сті	требе обраних
23 ст. 4 р. згори	після слова на	пропущено — них
26 ст. 15 р. знизу	відповідними	відповідними
28 ст. 12 р. згори	після слова як	пропущено — первинна
30 ст. 12 р. згори	обговоренні	обговорені
31 ст. 14 р. знизу	1,5	1/5
31 ст. 1 р. знизу	1,5	1/5
33 ст. 12 р. знизу	81 83	81 і 83
38 ст. 7 р. знизу	після слова становища	відкрити дужку
38 ст. 3 р. знизу	після слова академії	закрити дужку
40 ст. 11 р. згори	непотрібне слово чи	
43 ст. 2 р. згори	після слова загальні	пропущено слово поста- нови
49 ст. 14 р. знизу	відступати	виступати
51 ст. 9 р. згори	виходят	виходять
56 ст. 1-2 р. згори	єдиної	єдиної
58 ст. 3 р. знизу	розкривається	розкривається

Ціна 4. НМ.

Veröffentlicht mit Genehmigung der Information Control Division APA 154 vom
27. Februar 1946 der Militärregierung Württemberg-Baden,

Auflage 1500.

Druck: «Ukrainische Zeitung» Neu-Ulm, Ludwigstraße 10.